

ІНФРАСТРУКТУРА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ, СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ

КІНАШ І. П.

УДК 338.49

Кінаш І. П. Інфраструктура фізичної культури та спорту України: сучасний стан, проблеми розвитку, способи вирішення

Метою статті є виявлення характеру розвитку інфраструктури фізичної культури та спорту держави. Дослідження спрямоване на визначення динаміки розвитку основних її показників, окреслення проблем функціонування та способів вирішення. Визначено, що масштаби фізкультурно-оздоровчої діяльності країни, її матеріально-технічне забезпечення не повною мірою відповідають вимогам споживачів. Для розвитку інфраструктури фізичної культури і спорту України необхідна розробка інвестиційних програм, державна підтримка залучення приватних інвестицій. Пріоритетом матеріально-технічного забезпечення спорту повинно бути формування розгалуженої мережі сучасних спортивних споруд з урахуванням запитів різних груп населення. Для підвищення ефективності використання спортивних споруд запропоновано використовувати маркетингове управління.

Ключові слова: фізична культура, спортивні споруди, спортивні школи.

Табл.: 3. **Бібл.:** 11.

Кінаш Ірина Петрівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра менеджменту та адміністрування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: irinakinash@gmail.com

УДК 338.49

UDC 338.49

Кінаш И. П. Инфраструктура физической культуры и спорта Украины: современное состояние, проблемы развития, способы решения
Целью статьи является выявление характера развития инфраструктуры физической культуры и спорта государства. Исследование направлено на определение динамики развития основных ее показателей, очерчивание проблем функционирования и способов решения. Определено, что масштабы физкультурно-оздоровительной деятельности страны, ее материально-техническое обеспечение не в полной мере отвечают требованиям потребителей. Для развития инфраструктуры физической культуры и спорта Украины необходима разработка инвестиционных программ, государственная поддержка привлечения частных инвестиций. Приоритетом материально-технического обеспечения спорта должно быть формирование разветвленной сети современных спортивных сооружений с учетом запросов различных групп населения. Для повышения эффективности использования спортивных сооружений предложено использовать маркетинговое управление.

Ключевые слова: физическая культура, спортивные сооружения, спортивные школы.

Табл.: 3. **Библ.:** 11.

Кінаш Ірина Петровна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра менеджменту та адміністрування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: irinakinash@gmail.com

Kinash I. P. The Infrastructure of Physical Culture and Sports of Ukraine: Current State, Problems of Development, Ways of Solving the Problems

The aim of the article is to reveal the developmental trends of infrastructure of physical culture and sports of Ukraine. The research is dedicated to determine the dynamics of development of its main indices and to define the problems of functioning and ways of their solving. The amount of physical activity of the country is defined; its logistical support doesn't meet the consumers' requirements. The development of investment programs and state support of private investment involvement are necessary to form the infrastructure of physical culture and sports of Ukraine. The priority of logistical support of sports should be formation of branched network of current sports buildings according to the requests of different society groups. The marketing management is suggested to increase the efficiency of using the sports buildings.

Key words: physical education, sports facilities, sports schools.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 11.

Kinash Irina P. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Management and Administration, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (vul. Karpatska, 15, Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: irinakinash@gmail.com

Характер трансформаційних перетворень в Україні ще з більшою актуальністю висувують соціальні проблеми. У цьому контексті необхідним є аналіз функціонування соціальної інфраструктури. Соціальна інфраструктура є однією із найбільш суттєвих секторів економіки, що динамічно розвивається та формує передумови до переходу країни до сталого розвитку. Підтримка економічного курсу на сталий розвиток соціальної інфраструктури можливий за умови успішного розвитку її складової – інфраструктури фізичної культури та спорту. Її основним завданням є надання фізкультурно-спортивних послуг. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [7] фізкультурно-спортивні послуги визначає як послуги, які надають заклади фізичної культури і спорту, що здійснюють фізкультурно-

оздоровчу діяльності та/або фізкультурно-спортивну реабілітацію інвалідів або підготовку спортсменів до змагань з видів спорту, визнаних в Україні. Такими закладами є: спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту вищих навчальних закладів, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту інвалідів. Їх діяльність спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування особистості. Соціальна цінність спорту визначається його дійовим стимулюючим впливом на поширення фізичної культу-

ри серед різних верств населення. Тому держава повинна приділяти значну увагу розвитку фізичної культури і спорту серед населення.

Дослідження особливостей, закономірностей, соціально-економічних можливостей розвитку фізичної культури та спорту займає важливе місце в дослідженнях та публікаціях вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема, В. Г. Ареф'єв, Є. С. Болах [2] досліджують особливості організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах, Є. С. Задоя, В. Г. Богатир, В. О. Майоров [6] вивчають проблеми розвитку фізичного виховання та спорту, Л. І. Лубишева [10] – вплив спортивних занять на успішну соціалізацію особистості. Аспекти ринкових відносин у сфері фізичної культури і спорту досліджували вчені В. І. Куценко [9], О. Салій [11]. Інформаційно-ресурсне забезпечення галузі розкрито в працях І. А. Гасюк [5]. Серед зарубіжних авторів слід виділити роботи В. В. Алешина, Є. В. Кузьмичова, І. І. Переверзіна [1], Я. Р. Вількіна [4] та ін. Оскільки інфраструктура фізичної культури та спорту, як складова соціальної інфраструктури, функціонує у нових умовах, дослідження її сучасного стану, виявлення проблем та окреслення можливих шляхів вирішення набуває особливої актуальності.

Метою статті є виявлення характеру розвитку інфраструктури фізичної культури та спорту України. Дослідження спрямоване на визначення динаміки розвитку основних її показників, окреслення проблем функціонування та способів вирішення.

У світовій практиці показники рівня здоров'я та тривалості життя населення ставлять на перше місце при визначенні умов життєдіяльності, оскільки розглядаються як базові потреби людини. Серед основних соціально-економічних показників, які визначають якість життя населення, вагоме місце відводиться доступності фізичної культури та спорту. Адже заняття фізичною культурою та спортом сприяють вирішенню таких проблем: підвищення рівня фізичної культури населення; формування здорового способу життя, стійких традицій систематичного використання ресурсів фізичної культури у повсякденному житті людини; досягнення соціально значимих показників у зміцненні здоров'я та підвищення рівня рухової активності населення.

Для належного охоплення населення фізичною культурою та спортом необхідна інфраструктурна база. По території України розміщені дитячо-юнацькі спортивні школи (ДЮСШ), спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву (СДЮШОР) та школи спортивної майстерності (ШВСМ). Нині в Україні функціонує 1483 ДЮСШ (охоплено 551,2 тис. осіб), 189 СДЮШОР (охоплено 52,63 тис. осіб) та 34 ШВСМ (навчаються більше 4 тис. осіб). Матеріали досліджень вказують про те, що хоча кількість ДЮСШ в Україні за досліджуваний період збільшилось на 59 одиниць, проте охоплено ними дітей на 86,6 тис. осіб менше (табл. 1).

Усі об'єкти інфраструктури фізичної культури розміщені нерівномірно. А тому про їх доступність говорити складно. Підтвердженням цього є той факт, що при майже однаковій чисельності населення в Черкаській та Чернігівській областях на кінець 2011 р. на Чернігівщині функціонувало 4 спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву, тоді як на Черкащині лише одна. Тож не дивно, що в першому з аналізованих регіонів цими школами було охоплено у 2,4 раза більше дітей і підлітків, ніж у другому. Щоправда, є і такі приклади, коли шкіл більше, а дітей, охоплених ними, менше. Зокрема, у Рівненській єдиній школі СДЮШОР займається дітей майже вдвічі більше, ніж у двох подібних школах Тернопільської області. Така нерівномірність у розміщенні інфраструктури фізичної культури та спорту позначається на нерівномірності забезпечення населення відповідними оздоровчими програмами. Відомо, що існує пряма взаємозалежність між фізичною активністю, здоров'ям і тривалістю життя. Крім цього, слід зазначити, що заняття фізичною культурою і спортом впливають на: смертність та її динаміку, народжуваність, динаміку інвалідності, тривалість життя, зменшення кількості алкоголіків та наркоманів. Серед соціально-економічних показників, зокрема, можна виділити такі: середня кількість днів, пропущених впродовж року у зв'язку із захворюваністю; приріст продуктивності праці тих, хто регулярно займається фізичною культурою та спортом; обсяг витрат на фізичну культуру і спорт у розрахунку на одного жителя тощо.

Таблиця 1

Динаміка кількості спортивних шкіл для дітей в Україні [7]

Показник	Рік									
	2005		2007		2009		2010		2011	
	К-сть закладів, од.	У них дітей, тис. осіб	К-сть закладів, од.	У них дітей, тис. осіб	К-сть закладів, од.	У них дітей, тис. осіб	К-сть закладів, од.	У них дітей, тис. осіб	К-сть закладів, од.	У них дітей, тис. осіб
Дитячо-юнацькі спортивні школи	1424	637,8	1434	643,4	1449	561,3	1502	562,3	1483	551,2
Спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву	256	83,2	254	82,7	241	64,4	185	53,6	189	52,3
Школи спортивної майстерності	33	3,2	35	3,7	34	3,8	35	4,1	34	4,2

Матеріально-технічне забезпечення спорту в державі формується через можливість розвитку мережі сучасних спортивних споруд. У цілому можна сказати, що в Україні функціонує широка мережа об'єктів для проведення фізкультурно-оздоровчої роботи (табл. 2).

Очевидно, для утримання цих спортивних об'єктів слід залучати значні фінансові ресурси. Питання окупності цікавлять як приватних об'єктів, комунальних так і державних. Серед успішних з точки зору бізнесу споруд зустрічаються в основному приватні. Основними при-

Таблиця 2

Динаміка змін кількості спортивних споруд в Україні [7]

Показник	Рік					
	2005	2006	2008	2010	2011	2005 – 2011, +/-
Стадіони з трибунами на 1500 місць, од.	1147	1131	1104	1108	1108	-39
Спортивні майданчики, тис. од.	39,9	40,3	40,4	39,0	39,0	-0,9
У т. ч. тенісні корти, од.	1205	1227	1271	1344	1346	-141
Футбольні поля, од.	11248	11331	11805	11730	11730	-482
Лижні бази на 100 пар лиж і більше, од.	103	105	81	75	69	-34
Стрілецькі тири та напівкриті на дистанцію не менше 25 м, од.	6538	6376	5651	5379	5341	-1197
Плавальні басейни 50-ти метрів, од.	44	46	50	52	51	+7
Спортивні зали, площею не менше 162 м ² , од.	17189	17240	17210	17176	17204	-15
Легкоатлетичні доріжки у критих приміщеннях, од.	131	130	-	-	-	-131
Майданчики з тренажерним обладнанням, од.	11286	11642	11576	11738	11798	-512
Приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять, од.	15180	15494	15978	16234	16404	-1224
Трампліни лижні, од.	22	20	26	25	25	+3
Кінноспортивні зали, од.	33	37	53	57	58	+25
Велотреки, од.	4	4	4	4	4	-
Споруди зі штучним льодом, од.	13	24	51	61	62	+49

Матеріали дослідження свідчать, що впродовж досліджуваного періоду збільшилось кількість тільки окремих споруд, а саме: плавальних басейнів, лижних трамплінів, кінноспортивних залів, споруд зі штучним льодом. Щодо всіх інших споруд, то їх кількість мала спадну тенденцію, хоча і мало місце збільшення кількості об'єктів введених в експлуатацію (табл. 3).

У регіональному розрізі дані показники суттєво диференціюються. Так, за досліджуваний період введено в експлуатацію 12 стадіонів. Найбільші стадіони в м. Донецьку та Дніпропетровську, відповідно, на 50 тис. та 31 тис. місць. Досліджуючи тенденції щодо введення в експлуатацію спортивних залів, слід зазначити, що найбільше тренувальної площі введено у м. Києві – 41,4 тис. м², Вінницькій області – 10,1 тис. м², Полтавській – 7,5 тис. м² тренувальної площі. Найменше – у Рівненській області – 0,6 тис. м² [9].

чинами неефективної експлуатації спортивних споруд є: «радянське минуле» споруди (застаріле планування, що не відповідає вимогам сучасності), низький рівень комфорту для відвідувачів, відношення до спортивного об'єкта не як до потенційно прибуткової бізнес-одиниці, а як до «тягаря» на основний бізнес. Зустрічаються випадки, коли соціальні об'єкти є дотаційними і розглядаються як збиткові. Таким чином, утворюється замкнуте коло. Чим менш ефективно експлуатується спортивний об'єкт, тим більшими є витрати на його утримання. З іншого боку, без значних інвестицій в обладнання та реконструкцію неможливо налагодити роботу спорткомплексів.

Ефективність функціонування сфери фізкультурно-оздоровчих послуг залежить від багатьох чинників, у тому числі від ефективної системи управління. Задовольнити споживача можна за рахунок використання ринкових інструментів і механізмів розвитку

Таблиця 3

Введення в експлуатацію об'єктів спортивного призначення [3]

Показник	Рік						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2005 – 2010, +/-
Стадіони, місць	150	1687	20990	33500	52888	9643	+813
Спортивні зали, м ² тренувальної площі	6258	25415	16174	16685	43838	9930	+3672
Плавальні басейни, м ² дзеркала води	3033	1903	2902	2218	644	2310	-723
Площинні спортивні споруди (спортивних ігрових майданчиків, тенісних кортів, футбольних полів), м ²	8189	16562	5030	26832	23476	15583	+7394

фізкультурно-оздоровчих і спортивних організацій, створення сприятливих умов для розвитку недержавних установ через надання їм більшого ступеня свободи в підприємницькій діяльності. Як результат, формується оптимальне ринкове середовище, яке дозволяє вести чесну конкурентну боротьбу за споживача і тим самим сприяє підвищенню якості фізкультурно-оздоровчих та спортивних послуг. Це складне завдання, адже приватизація великих спортивних споруд та їх перепрофілювання призвели до децентралізації системи управління і, як наслідок, до ускладнення процесів регулювання. При цьому проявились такі негативні явища: послаблення впливу місцевих і регіональних органів управління на фізкультурно-спортивні заклади; недостатня кількість і різке зростання цін на фізкультурно-оздоровчі та спортивні послуги; диспропорції у доступності на фізкультурно-оздоровчих і спортивні послуги різним групам населення країни, особливо у сільській місцевості; відсутність національних стандартів якості фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг та системи їх добровільної сертифікації, а також атестації, загальнодержавної сертифікації фізкультурно-оздоровчих закладів незалежно від форми власності.

ВИСНОВКИ

Таким чином, масштаби фізкультурно-оздоровчої діяльності країни, її доступність, матеріально-технічне забезпечення, не в повній мірі відповідають вимогам споживачів. Для розвитку інфраструктури фізичної культури і спорту України необхідна розробка інвестиційних програм, метою яких є максимально можливе і найбільш рівномірне забезпечення потреб населення фізкультурно-спортивними послугами. Такі програми повинні узгоджуватися з новим механізмом фінансування, який відповідав би процесам розвитку ринкових відносин. Держава має створити привабливі економічні умови для залучення приватних інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази досліджуваної інфраструктури. Пріоритетом матеріально-технічного забезпечення спорту повинно бути формування розгалуженої мережі сучасних спортивних споруд з урахуванням запитів різних соціальних, професійних груп населення, їх інтересів та рівня спортивної підготовленості.

Економічна діяльність у сфері фізичної культури і спорту повинна спрямовуватися на задоволення зростаючих потреб населення України у фізкультурно-спортивних послугах високої якості та сприяти зростанню ділової активності суб'єктів усіх секторів цієї сфери, гармонізації їх економічних відносин з іншими суб'єктами господарювання. Для підвищення ефективності у цій сфері слід активно використовувати маркетингове управління. Саме маркетингові механізми допоможуть покрити витрати на утримання спортивних об'єктів за рахунок розміщення на них реклами, представлення спортивних залів в оренду, проведення заходів на базі спортивних комплексів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Алешин В. В.** Менеджмент зарубешных стадионов и спортивно-оздоровительных центров / В. В. Алешин, Е. В. Кузь-

мичева, И. И. Переверзин / Под ред. проф. И. И. Переверзина. – М.: Физкультура, образование и наука, 1997. – 85 с.

2. **Ареф'єв В. Г.** Актуальні проблеми теорії і методики фізичного виховання: монографія / В. Г. Ареф'єв, Є. С. Болах. – Л., 2005. – 296 с.

3. Введення в експлуатацію об'єктів соціальної сфери та окремих виробничих потужностей в Україні за 2005 – 2010 роки / Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. **Вилькин Я. Р.** Экономика физической культуры и спорта: учебное пособие для высших учебных заведений. / Я. Р. Вилькин. – Минск: Академия физического воспитания и спорта Республики Беларусь, 1998. – 54 с.

5. **Гасюк І. Л.** Інформаційно-ресурсне забезпечення галузі «Фізична культура і спорт»: сучасний стан і тенденції розвитку // І. Л. Гасюк // Теорія і практика державного управління. – 2012. – Вип. 3 (30). – С. 1 – 12.

6. **Задоя Є. С.** Деякі шляхи рішення проблеми фізкультурної освіти / Є. С. Задоя, В. Г. Богатир, В. О. Майоров // Матеріали II міжнар. наук. конф. [«Актуальні проблеми фізичного виховання та спорту»], (Харків, 30 лист. – 1 груд. 2006 р.). – Харків: ОВС, 2006. – С. 8 – 10.

7. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2010 році / Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

8. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 р. № 3808-XII // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3808-12>

9. **Куценко В. І.** Соціальний вектор економічного розвитку / В. І. Куценко. – К.: Наукова думка, 2010. – 735 с.

10. **Лубышева Л. И.** Спортивная культура как перспективная предметная область / Л. И. Лубышева // Педагогика. – 2005. – № 6. – С. 44 – 49.

11. **Салій О. М.** Функціональне призначення та основні завдання соціальної інфраструктури / О. М. Салій // Наука і економіка. – 2010. – № 2. – С. 215 – 218.